

Germaanis-suomalaisten lainakosketusten tutkimuksen historiaa

ANDRIES DIRK KYLSTRA *Geschichte der germanisch-finnischen Lehnwortforschung*. (Väitöskirja.) Utrecht 1961. 192 sivua.

Suomen kielen germaanisten lainasanojen tutkimus juontaa juurensa lähes sadan vuoden takaa, mikäli lähtökohtana pidetään V. Thomsenin teosta. Jos taas otetaan huomioon kaikki tämän alan aikaisemmat tutkimukset, saadaan alkukohdaksi 1600-luvun ensimmäinen neljännes. Näin pitkä ajanjakso ja ennen kaikkea huomattavien germanistien ja fennougristien yhä uudestaan seuloma, alati kasvava aineisto houkuttelee tutkimustyön ja sen tuloksien historialliseen tarkasteluun. Muutamia tällaisia histo-

riallisia katsauksia onkin ilmestynyt. Näistä voidaan mainita K. B. WIKLUNDIN teos *Die Erforschung der germanischen Lehnwörter im Finnischen und Lappischen*, jossa on esitelty useimmat ennen v. 1917 ilmestyneet tätä alaa koskettelevat teokset. Uusimmasta tutkimuksesta antaa hyvän kuvan EMIL ÖHMANN esitelmässään *Die ältesten germanischen Lehnwörter im Finnischen* (1954). Kauan on jo toivottu kokonaisuutena germaanis-suomalaisista lainasanoista. Tämän vaikean työn otti suorittaakseen

germanisti A. D. KYLSTRA. Hänen ollessaan Suomessa ilmestyi HANS FROMMIN teos *Die ältesten germanischen Lehnwörter im Finnischen*, joten Kylstra saattoi vain täydentää aikaisempaa historiallista tutkimusta. Kylstran tarkoituksena on ollut saattaa lainasanojen tutkimus myös germanistien ulottuville, sillä näiden on usein vaikea suomen kieltä taitamattomina perehtyä lähdekirjallisuuteen.

Miellyttävään muotoon kirjoitettu teos jakautuu kronologisesti viiteen osaan, jotka käsittelevät lainasanojen tutkimuksen eri jaksoja ja aatehistoriallista taustaa. Lisäksi teoksessa on laaja kirjallisuusluettelo sekä luettelo mainituista lainasanoista seuraavasti ryhmiteltynä: gootti, muinaisskandinavia, liettua, suomi. Näiden ohella ovat vähälukuisesti edusteilla viron, karjalan ja lapin sanat.

Lukijan mielenkiintoa herättävät ensimmäisessä luvussa perusteelliset selvitykset germaanis-suomalaisten lainakosketusten varhaisimmasta tutkimuksesta. Saamme kokea tutkimuksen alkuvaiheet yhdessä Kustaa Aadolfinopettajan Johannes Bureuksen, hampurilaisen lääkärin ja historioitsijan Martin Fogelin sekä turkulaisen lakitieteen ja historian professorin Mikael Wexioniuksen kanssa. Tekijä oikaisee tässä Karstenin Georg Stiernhielmiä koskevan huomautuksen, jonka mukaan tämä olisi jo lausunut mielipiteensä lainasanojen suunnasta ja Skandinavian alkuperäisistä asukkaista. Todellisuudessa hän on esittänyt käsikirjoituksessaan *Miscellania Etymologica* »Finnonican» kohdalla vain joukon eri kielissä toisiaan vastaavia sanoja. Kiinnostus historiaa kohtaan on samoin seuraavien lainasanojen tutkijoiden johtolankana. Myös tässä yhteydessä Kylstra voi täydentää aikaisempia tietoja. Erik Benzeliuksen — silloisen upsalalaisen kirjastonhoitajan — suhteet Leibniziin olivat läheisemmät kuin Setälä, Wiklund ja Karsten luulivat. Voidaan todistaa, että Benzelius on käynyt Hannoverissa Leibnizia tapaamassa ja että Leibniz

kirjoitti tämän ajatustenvaihdon pohjalta teoksen *Dissertatio de origine Germanorum*, jossa hän mainitsee Benzeliuksen kanssa Skandinavian alkuasukkaista käydyn keskustelun. Tämä kysymys muodostui myöhemmän lainasanojen tutkimuksen ydinkohdaksi.

Laajemmin käsitellään Johan Ihren tutkimia lainasanoja, jotka on koottu ennen Thomsenin teoksen ilmestymistä. Tekijä korjaa Setälän ja Karstenin käsitystä, että Ihre olisi löytänyt vain vähän uusia lainasanoja, sekä arvostelee Arnold Nordlingia, joka tahtoi osoittaa, että Ihre olisi kerännyt enemmän lainasanoja kuin V. Thomsen. Kylstra tuo päivänvaloon Helmi Arnebergin melko tuntemattomaksi jääneen pro gradu -työn *Beröringar mellan finskan och germanska språk enligt Ihre* (1914), jonka hän on lukenut Helsingissä Castrenianumissa. Tutkimuksessa osoitetaan, että Ihren Etymologisen sanakirjan *Glossariumissa* on suuri joukko lainasanoja, joita Setälä ja Karsten eivät ole huomanneet, mutta toisaalta Ihre on jättänyt mainitsematta kaksi käyttämäänsä lähdekirjaa, nimittäin Jusleniuksen sanakirjan ja Arvid Mollerin kirjassaan *Kort Beskrifning öfwer Est- och Lifland* (1756) esittämät osaksi yllättävätkin etymologiat. Näihin Kylstran ansiokkaisiin löytöihin on liittävä vielä kaksi aikaisemmin julkaisematonta V. Thomsenin kirjettä D. E. D. Europaeukselle, joiden avulla Kylstra osoittaa, »että Thomsen oli askarrellut suomen kielen parissa jo useita vuosia ennen väitöskirjansa julkaisemista, joten on vaikea selvittää, miten paljon hän on lainannut edeltäjiltään. Voidaan vain todeta, kuinka paljon sanoja oli kerätty ennen Thomsenia». Tekijä lisää tähän: »Vaikka Thomsen ei olisi keksinyt itse yhtään ainoaa etymologista rinnastusta, voitaisiin hänen työtään pitää kuitenkin varsinaisen lainasanojen tutkimuksen alkuna». Edellä olen maininnut vain muutamia kohtia Kylstran kirjan ensimmäisestä luvusta ja toisen luvun alkuosasta, jossa tarkastellaan perus-

teellisemmin Thomsenin työtä. Näistä luvuista käy ilmi, että Kylstra on tehnyt itsenäistä työtä ja tuonut myös uutta aineistoa päivänvaloon.

Varsinaisen tutkimuksen ensimmäiseen vaiheeseen, joka alkaa Thomsenin väitöskirjan ilmestymisvuonna ja ulottuu noin vuoteen 1906, kuuluu Ahlqvistin länsisuomalaisia kulttuurisanoja käsittelevän teoksen lisäksi »erillisiä pieniä liisiä», joita ovat kirjoittaneet D. E. D. Europaeus, S. Bagge, E. Brate, R. Saxén ja L. Wimmer. Kylstralta on jäänyt huomaamatta E. A. Tunkelon »Etymologisches» SUSA 23 (1905), jossa mm. käsitellään *siula*-sanaa. Myöskään ei mainita Tunkelon julkaisuja *Wortgeschichtliche Beiträge* FUF 13 eikä *Suomalaisgermaanisten kosketusten alalta* SUSA 30. Lapin germaanisista lainasanoista, jotka tekijä yleensä on liittänyt esityksensä, on myös kirjallisuutta, jota Kylstra ei mainitse. Ennen muuta olisi pitänyt viitata J. KNUD QVIGSTAD'n teokseen *Beiträge zur Vergleichung des verw. Wortvorrathes der lappischen und der finnischen Sprache* (1883), jossa on liite skandinaavisista lainasanoista. Mielestäni olisi ollut myös paikallaan mainita, että lainasanojen tutkimuksella oli tänä ajanjaksona merkitystä suomalais-ugrilaiselle kielitieteelle, kuten JÓZSEF BUDENZIN *Ueber die Verzweigung der ugerischen Sprachen* (1879) ja OTTO DONNERIN *Die gegenseitige Verwandtschaft der finnisch-ugrischen Sprachen* (1879) osoittavat. Molemmat tutkijat yrittävät germaanisten lainasanojen avulla selvittää lapin ja suomen kielen sukulaisuussuhdetta. Germanisteille kirjoitetussa teoksessa tämän kohdan poisjättäminen ei merkitse virhettä, eikä tekijän odotetakaan lähtevän tutkimaan suomalais-ugrilaista kieli-aluetta. Kerran Kylstra kuitenkin suuntautuu sinne, kun hän mainitsee (s. 157) vatjan »itämerensuomalaisiin murteisiin kuuluvaksi kieleksi, jota vain muutama tuhat ihmistä enää puhuu Leningradista etelään sijaitsevalla alueella». Vatjalaisten asuinpaikka ei tietenkään ole oikein määri-

telty. Heidän asuma-alueensa on, kuten R. E. Nirvi on kirjoituksessaan *Die Stellung der ingrischen Dialekte* (Sitzungsber. 1960 s. 160) osoittanut, »myös alunpitäen ollut Länsi-Inkerissä». »Nykyään elävien vatjalaisten» lukumäärän Kylstra on todennäköisesti saanut vanhentuneista lähteistä. Yrjö Wichmannin mukaan (Suomen Suku II s. 113) vatjalaisia oli ennen ensimmäistä maailmansotaa »noin tuhat». V. 1942 P. Ariste löysi enää noin 200 vatjaa puhuvaa, ja kun hän kävi uudestaan heidän luonaan v. 1956, oli vatjankielisten lukumäärä supistunut 25:een. Näistä vanhuksista nuorin oli 67-vuotias nainen. Vrt. Ariste, *Vatjalaisten nykyisyydestä* (Vir. 1957 s. 119). Tällä hetkellä vatjalaiset ovat siis kuoleet sukupuuttoon. Mainitsen tämän vain periaatteellisista syistä, koska on toivottavaa, ettei germanisteilla ole vanhentuneita käsityksiä suomensukuisista kansoista.

Lainasanojen tutkimuksen toinen vaihe ulottuu vuosisadan alusta Karstenin teoksen *Germanisch-finnische Lehnwortstudien* ilmestymiseen v. 1915. Kylstra käsittelee tätä jaksoa kirjansa toisessa ja kolmannessa luvussa. Keskeisinä toisessa luvussa ovat Setälän, Wiklundin ja Karstenin tutkimukset. Tekijä osoittaa ehkä liiaksikin huomiota kiistalle »goottilaisista» lainasanoista, jotka Karstenin perustelujen nojalla on »sittemmin syrjäytetty tutkimuksessa». Wiklundin ja Karstenin käsitykset »kantagermaanisista» tai »muinaisskandinaavisista» lainasanoista jäävät hiukan epäselviksi »goottilaisten» sanojen saaman huomion takia.

Kolmannessa luvussa Kylstra tarkastelee samaa tutkimusjaksoa poliittiskulttuuriselta kannalta. Tällöin tulevat puheeksi suomalaisten ja ruotsalaisten vastakkaiset käsitykset Suomen esihistoriallisista asutussuhteista. Laajasti selvitetään arkeologien — Monteliuksen ja Appelgrenin — mielipiteitä sekä kielitieteilijöiden — Setälän, Wiklundin ja Karstenin — tutkimuksia lainasanojen alkuperästä, lainaamisen ajankohdasta

sekä asuma-alueista, joilla kielelliset kosketukset ovat tapahtuneet. Ehkä tekijän tarkoituksena oli liittää esitykseensä kulttuurihistoriallinen kuvaus, jota ei niin laajalti olisi tarvittu germanistien perehdyttämiseksi lainasanojen tutkimukseen. Tunnusomaisinta tälle ajanjaksolle on kuitenkin se, että mainitut kolme tutkijaa päättelivät lainauksien tapahtuneen aikaisemmin kuin Thomsen oli esittänyt. Yksityiskohdissa heidän mielipiteensä eroavat kuitenkin paljon toisistaan.

Lainasanojen tutkimuksen kolmas vaihe alkaa v. 1915 Karstenin ryhtyessä selvittämään »esigermaania» lainoja. Kylstra käsittelee tätä vaihetta seikka-peräisesti neljännessä luvussa, joka muodostaa tutkimuksen tärkeimmän kohdan. Koska hän ei kuitenkaan esitä uusia etymologisia rinnastuksia, vaan referoi tutkimushistoriaa, minun ei tarvitse puuttua tässä tarkemmin kieliaineistoon enempää kuin germaanisten tenuuksien ja vokaalien käsittelyyn (keskeiset esimerkit ovat *nauta*, *kuokka*, *melto*). Germanisteja kiinnostanee Karstenin kaksi pääteoriaa: »koillisgermaaninen kieliyhteyssö» ja ennen tiettyjä »germaania äänneensirtoja» tapahtunut lainasanojen omaksuminen. Mielenkiintoista on myös lukea, miten Wiklund ja Karsten olivat aluksi periaatteellisissa kysymyksissä samaa mieltä, mutta sen sijaan yksityisten sanojen käsittelyssä heidän kantansa erosivat. Vähitellen molempien tutkijoiden suhde muuttui jyrkemmäksi ja Karstenin teoriaa vastustavien luku — Thomsenista alkaen — kasvoi yhä. Collinderin todisteluista puhuttaessa s. 141 näkisi mielellään Collinderin teoksen nimen ja ilmestymisvuoden, varsinkin kun Kylstra ei johdannossa mainitse hänen nimeään, vaan ainoastaan vuosiluvun, jonka yhteydessä hän sanoo, että Karstenin teoria oli vanhentunut jo v. 1932 (»schon seit 1932 als abgetan gilt», s. 1). Hiukan häiritsevältä vaikuttaa myös, ettei Collinderin kirjaa *Die urgermanischen lehnwörter im finnischen*, Uppsala 1932, mainita kir-

jallisuusluettelossa, vaan ainoastaan lähenteiden yhteydessä. Muissa tapauksissa tekijä ilmoittaa lähdekirjallisuuden molemmissa paikoissa.

Seuraavana tärkeänä tutkimuksena Kylstra pitää 25 vuotta myöhemmin ilmestynyttä Hans Frommin teosta *Die ältesten germanischen Lehnwörter im Finnischen* (1957—58). Tästä tutkimuksesta hän poimii esille muutamia kohtia. Tärkeänä ongelmana ovat »lainat ennen germaanisten meedioiden siirtymistä», joista esimerkkinä on Karstenin mainitsema *nauta*. Sitä vastaa »vanhemman kantagermaanisessa kielessä» **nau-dā*. Fromm haluaa tässä yhteydessä käsitellä aikaisemmin huomiota vaille jäänyttä näkökohtaa: germaanisten tenuuksien kombinatorista (äänneympäristön aiheuttamaa) heikentymistä. Tästä selityksi germaanisten tenuuksien poikkeuksellinen muoto eräissä lainasanoissa, joissa niitä vastaa yksinkertainen tenuus, esim. sanassa *nauta*. Kylstra pitää kuitenkin tätä olennaista ratkaisua »satunnaisena» ja väittää (s. 153) mielestäni väärin, että Frommin otaksumalla tenuuksien heikentymisellä tietyissä äänneympäristöissä ja Karstenin esittämällä indoeurooppalaisen *d*:n ja germaanisen *t*:n väliasteella olisi vain »hiuksenhieno» ero. Fromm pyrkii selityksessään osoittamaan, että kyseisen muodon perustana on syitä, joilla ei ole mitään tekemistä äänneensirron kanssa. Samassa kohdassa (huom. 3) tekijä arvostelee Frommia sen johdosta, että tämä huomauttaa kyseisten sanojen olevan harvinaista itämerensuomalaisissa kielissä. Hänen olisi tässä kohdassa pitänyt pikemminkin viitata keskeisen *nauta*-sanan vähäiseen levinneisyyteen, kuten Veikko Ruoppila on väitöskirjassaan *Kotieläinten nimitykset suomen murteissa I* tehnyt. Hänen teoksestaan käy ilmi, että *nauta* esiintyy vain suomen läntisissä murteissa ja lapin kielessä, minkä vuoksi »on otettava vakavasti huomioon Ahlqvistin esittämä näkökanta, johon sitten Thomsenkin lopuksi päätyi; sen

mukaan nauta olisi muinaisruotsalainen laina» (mts. 141).

Yhtenä Frommin tutkimuksen pääkohtana Kylstra pitää Frommin selvitettyä LAURI POSTIN teoriasta, joka sisältyy kirjoitukseen *From Pre-Finnic to Late Proto-Finnic* FUF 31, 1953. Sen mukaan »useat ääntenmuutokset itämerensuomalaisten kielten varhaisimmassa vaiheessa sekä suomen kielen astevaihtelu olisivat johdettavissa germaanisesta vaihtuksesta». Kylstra painottaa oikein Lauri Postin teorian merkitystä lainasanojen ikäämiselle. Mielestäni Postin kirjoitus on tältä kannalta viime aikojen merkittävimpiä lainasanoja käsitteleviä esityksiä. Kylstra edellyttää ilmeisesti Postin tutkimuksen tuntemusta, koska hän ottaa heti esille Frommin asenteen eräisiin yksityisiin Postin käsittelemiin ääntenmuutoksiin. Frommin »goottilainen näkökanta» ei tunnu sopivan yhteen Postin teorian kanssa. Kylstra tähdentää, että Postin teoria muutamista aiheellisista yksityiskohtiin liittyvistä vastaväitteistä huolimatta on selvä, jos katsotaan »kokonaisuutta». On otettava huomioon, että suomen kielen konsonanttijärjestelmä koki suuria muutoksia siirryttäessä varhaiskantasuomesta myöhäiskantasuomeen sekä että samanaikaisesti oletetut germaanisiet kosketukset vaikuttivat kieleen. Mielestäni Postin teoriaan voidaan soveltaa sanontaa, että kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa, ja näin ollen voin yhtyä tässä Kylstran mielipiteeseen.

Postin selitykseen germaanisesta vaihtuksesta astevaihteluun ajankohtana, jolloin Vernerin laki vielä oli voimassa, sanoo Kylstra, että tällä teorialla, mikäli se voitaisiin todistaa, olisi suuri merkitys lainasanojen tutkimukselle (s. 159). Fromm tähdentää tämän teorian hypoteettista luonnetta. Hän esittää vakuuttavasti kantagermaanisietä muotoja, esim. **fabōn* pro Postin rekonstruoima **padan*. Tämä sinänsä selvä todistelu ei kuitenkaan osu naulan kantaan, koska Posti olettaa näitä muotoja esiintyneen vain

»suomea puhuvien germaanien» keskuudessa. On kysymys muodoista, joita ei voida kielellisesti mitenkään todistaa eikä kumota. Kokonaisuutena Kylstra pitää Frommin teosta »virstanpylväänä lainasanojen tutkimuksessa». Myös Trygve Sköld tukee tätä käsitystä lausumalla tunnustuksen sanoja Frommin tutkimuksesta.

Viidennessä luvussa Kylstra tarkastelee kokoavasti »goottilaisten» lainasanojen tutkimusta sekä osoittaa, miten eri tavalla tämä termi ymmärretään nyt kuin sata vuotta sitten. — Collinderin teoksen (1932) jälkeisestä ajasta sanotaan vain lyhyesti: »Noin parin vuosikymmenen tauon jälkeen ilmestyi Öhmannin esitys, joka aloitti uuden vaiheen tutkimuksessa» (s. 169). Lukijalle jää tästä se vaikutelma, että kyseisen »taun» aikana vallitsi täydellinen hiljaiselo. Tosin eräessä huomautuksessa mainitaan Karstenin sanakirjan ilmestyminen (1943—44), mutta siinä kaikki. Hiljaiselon vaikutelmaa vahvistaa vielä se, että Kylstra huomauttaa painokkaasti s. 150: »Karstenin selitykset *linna*-sanasta ovat jääneet jokseenkin kokonaan kielitieteellistä huomiota vaille. Vasta E. Öhmann on korjannut Karstenin virheet.» Kylstran tarkoitus ei varmaankaan ollut antaa lukijalle erheellistä vaikutelmaa. Jotta tästä välttyttäisiin, pitäisi tietenkin mainita ainakin tärkeimmät tänä ajanjaksona ilmestyneet tutkimukset. *Linna*-sanasta on Karstenin jälkeen ilmestynyt useita tutkimuksia. Vaikkakaan ei Kustaa Vilkunan esitystä KSVK 27—28 s. 259—260 tai Åke Granlundin *Studier över Östnyländska ortnam*, Helsingfors 1956 s. 184 — laskettaisiin tähän kuuluviksi, on kuitenkin mainittava Lauri Hakulisen puhtaasti kielitieteellinen tutkimus »Linna» (KSVK 29 s. 34—40), joka osoittaa Karstenin etymologian vääräksi. Tässä yhteydessä voidaan myös viitata J. de Vriesin sanakirjaan *Altnordisches etymologisches Wörterbuch*, 3. painos, s. 130, jossa Karstenin etymologia osoitetaan virheelliseksi germaanisista kielistä läh-

tien viittaamalla Wissmanniin. Sitä paitsi tämän »kahden vuosikymmenen tauon» aikana kielitieteellinen tutkimus on saavuttanut huomattavia tuloksia. Maininnan ansaitsevat Y. H. Toivosen Etymologisia huomioita (Vir.) ja Etymologische Streifzüge (FUF), joissa germaanisista lainasanoja esiintyy tuon tuosta. Erityisen mielenkiintoinen on Toivosen selitys suomen *punta*-sanasta teoksessa *Sana sanasta kaksi parhaasta*, jossa hän johtaa tämän sanan latinan *pondo*-sanasta. Germaanisiin kieliin *pondo* olisi kulkeutunut muodossa *pund* ja niistä edelleen skandinaavien välityksellä lappiin sekä Itämeren germaanisten kansojen välityksellä suomeen. Myös goottilaisista lainasanoista on keskusteltu viereästi Karstenin jälkeen, mikä käy ilmi esim. Virittäjän sisällysluettelosta vuosilta 1947—56, jossa esiintyy parikymmentä »goottilaista» sanaa.

Muinaiisskandinaavisia lainasanoja on tutkittu samoin ahkerasti tuona aikana. Mainitsen vain Y. H. Toivosen tutkimuksen karj. *vaa'as* < **vāyas* 'suuri aalto, kosteus' ~ germ. **vēγaz* (joka osoittaa, että skandinaavisissa kielissä *ē* (*ǣ*) > *ā* aikaisemmin kuin *z* > *r*) *Sanat puhuvat* s. 138; Erkki Itkosen karj. *kuttelo*, vrt. muinainnorjan *skutill* 'ampuma-ase, harppuuna' Vir. 1953 s. 99—; T. I. Itkosen *rahe* (karj. > lp.) 'talvinuotta', vrt. germ. **rahō* Vir. 1953 s. 104—; Lauri Postin etymologian suomen sanalle *latjata*, vrt. muinainnorjan *hlaða* 'lastata, asettaa riviin'. Tähän samaan ajanjaksoon kuuluu myös Wolfgang Schlachterin mainitsematta jäänyt tutkimus *Studien zum Wachstum des Wortschatzes an skandinavischen und finnischen Lehnadjektiva* (München 1952, Münchener Studien zur Sprachwissenschaft, Beiheft A, Nachdruck 1962), jossa otetaan semanttiselta näkökannalta puheeksi suomen ja lapin kielen erilainen suhtautuminen skandinaaviisiin laina-adjektiivieihin. Tässä tutkimuksessa yritetään myös selvittää, milloin lainaus on suoritettu.

Myös norjalaisten ja ruotsalaisten

tiedemiesten tutkimukset olisi ollut syytä mainita, koska lapin kieli, jolle nämä osoittavat erityistä huomiotaan, kuuluu lainasanojen tutkimuksen piiriin. Tekijä ei varmaankaan ole saanut käsiinsä Tryggve Sköldin teosta *Einige germanische Lehnwörter im Lappischen und Finnischen* (Uppsala 1960) ennen väitöskirjansa painoon saattamista enempiä kuin vuotta myöhemmin ilmestynyttä Sköldin *Die Kriterien der urnordischen Lehnwörter im Lappischen*. Tämän kirjan (s. 13—34) antama hyvä yleiskatsaus lainasanojen tutkimuksesta erityisesti lappiin omaksettuja lainoja silmällä pitäen on välttämätön täydennys Kylstran kirjaan. Koska Sköld ei ole samaa mieltä kuin Öhmann ja Fromm, Kylstran huomautus tutkimuksesta, joka »on jälleen palannut goottilaisiin lainasanoihin», on modifioinnin tarpeessa.

Tunnustusta ansaitsee, että Kylstra on pannut painoa arkeologian osuudelle lainasanojen tutkimuksessa. Arkeologisten tutkimusten uusimman vaiheen mukaan Kylstran esitystä on kuitenkin hiukan korjattava. Viimeisten vuosisatojen aikana eKr. ei voida puhua varsinaisesta maamme asujaimiston pois siirtymisestä oletetun suuren ilmastonmuutoksen takia. Baltian maista tänne vähitellen muuttaneet suomalaiset eivät siis saapuneet asumattomaan maahan. On myös sanottava, että tunnetuista Kärnsämäestä ym. tehdyistä haualöydöistä, joiden yleensä on katsottu viittaavan Veikselin varrella asuviin goottilaisiin kauppiaisiin, Ella Kivikoski puhuu hyvin varovaisesti *Suomen esihistoriassa*. Hän sanoo mm., että monissa haudoissa on vainajille annettuja aseita, tapa jota Veikselin tienoilla ei tunnettu lainkaan. Tuntuu siltä, että tutkimuksen nykyvaiheessa on oltava varovaisia »goottilaisteesiä» koskevien johtopäätösten teossa. Edelleen pitää paikkansa E. N. Setälän aikoinaan esittämä käsitys, että sillä, olivatko germaanit, joiden kanssa suomalaiset joutuivat kosketuksiin Pohjois-Baltiassa, nimenomaan gootteja, ei ole

niin suurta merkitystä, kuin usein on ajateltu.

Edellä esitetyt huomautukset Kylstran väitöskirjasta eivät mitenkään pyri alentamaan sen arvoa. Kokonaisuutena teos

on laaja ja seikkaperäinen esitys lainasanojen tutkimuksen historiasta, joten se kuuluu jokaisen tämän alan tutkijan käteen.

G. STIPA